

ΤΟ ΕΠΙΘΗΜΑ **-(Ω)ΜΑ** ΣΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ

A. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, A. Φλιάτουρας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το επίθημα **-ωμα**¹ σχηματίστηκε στην ΑΕ με επανανάληψη του συνοπτικού αλλόμορφου **-ω** του μετονομαστικού ρηματικού επιθήματος **-όω** ως τμήματος του μεταρηματικού ονομαστικού επιθήματος **-μα** που ακολουθούσε, λ.χ. *στέφαν-ος* → *στεφαν-ό-ω* → *στεφάν-ω-μα* αλλά *σκύφ-ος* → *σκύφ-ωμα*. Αυτή η επανανάληψη οφείλεται στη μη δυνατότητα δημιουργίας ορισμένων ρημάτων σε **-όω** στην ΑΕ. Το επίθημα **-ωμα** χρησιμοποιείται στη ΝΕ κυρίως σε όρους της ιατρικής που δηλώνουν παθολογική κατάσταση και μεταφέρθηκε είτε απευθείας από την ΑΕ είτε ως αντιδάνειο μέσω της λατινικής και των ευρωπαϊκών γλωσσών. Το **-ωμα** προσαρτάται κυρίως σε απλές βάσεις και πιο συγκεκριμένα σε: 1) Επίθετα που αναφέρονται σε χρωματικούς όρους και σχήματα, λ.χ. *μελαν-ός* → *μελάν-ωμα*, 2) Ουσιαστικά που αναφέρονται σε: α) αντικείμενα χαρακτηριστικά ως προς το χρώμα, το σχήμα ή το μέγεθος, όπως καρπούς, φρούτα, ζώα κ.ά., λ.χ. *κόνδυλ-ος* → *κονδύλ-ωμα* (μεταφορική χρήση), β) μέρος/σημείο του σώματος όπου εκδηλώνεται ή αναφέρεται η πάθηση, λ.χ. *λίπ-ος* → *λίπ-ωμα*, γ) ασθένειες, λ.χ. *έλκ-ος* → *έλκ-ωμα* (ταξικός σηματοδότης). Επίσης, ως λόγιο επίθημα επιλέγει να προσαρτηθεί σε λόγιες βάσεις, λ.χ. *οστέ-ωμα* vs **κοκάλ-ωμα*.

THE SUFFIX **-(Ω)MA** IN MEDICINE TERMS

A. Anastasiadis-Symeonidis, A. Fliatouras

SUMMARY

The derivational suffix **-ωμα** was formulated in AG via reanalysis of the allomorph **-ω** of the denominal derivational suffix **-όω** as part of the deverbal derivational suffix **-μα**, e.g. *στέφαν-ος* 'wreath' → *στεφαν-ό-ω* 'put a wreath on' → *στεφάν-ω-μα* 'process of putting a wreath on' but *σκύφ-ος* 'cup' → *σκύφ-ωμα* 'cup'. The AG **-ωμα** is mainly used in medicine terms, which have been transferred either directly from Ancient Greek or as repatriated loans via Latin and European languages. It is mainly attached to simple bases and, specifically, to: 1) Adjectives, which refer to colors, shapes etc., e.g. *μελαν-ός* 'black' → *μελάν-ωμα* 'melanoma', 2) Nouns, which refer to: a) objects, typical of certain color or shape, such as fruits, animals etc. (metaphoric use), e.g. *κόνδυλ-ος* 'condyle' → *κονδύλ-ωμα* 'condyloma', b) the body part, where the disease is located, e.g. *λίπ-ος* 'fat' → *λίπ-ωμα* 'lipoma', c) diseases, e.g. *έλκ-ος* 'ulcer' → *έλκ-ωμα* 'ulcer' (class marker). Furthermore, the suffix **-ωμα** is learned and it selects learned bases, e.g. *οστέ-ωμα* vs **κοκάλ-ωμα* 'osteoma'.

¹ Επισημαίνουμε ότι το αντικείμενο μελέτης μας είναι το **-ωμα** της ιατρικής ορολογίας που προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό **-(ω)μα**. Υπάρχει και το **-ωμα** της βιολογίας, λ.χ. *chondriome*, που προέρχεται με επανανάληψη της λέξης *chondrio-some* (βλ. Cottez [8], TLF [21]).

0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο στόχος της παρούσας εργασίας είναι διπτός: αφενός να παρουσιάσει την ετυμολογία του νεοελληνικού επιθήματος *-ωμα*, που χρησιμοποιείται κυρίως στην ιατρική ορολογία, και αφετέρου να ερευνήσει διαχρονικά τη μορφολογική και σημασιολογική συμπεριφορά του με βάση το μοντέλο της D. Corbin [6,7].

1 ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ

Σύμφωνα με το Φλιάτουρα [10] το επίθημα *-ωμα* της ΝΕ, που είναι παραγωγικό κυρίως στο ειδικό λεξιλόγιο της ιατρικής και στα τοπωνύμια, σχηματίστηκε στην ΑΕ με επανανάληψη² του ρηματικού στοιχείου *-ω* ως τμήματος του μεταρρηματικού επιθήματος *-μα* που ακολουθούσε και δήλωνε το αποτέλεσμα της ρηματικής ενέργειας. Το *-ω* μπορεί να ήταν είτε το ληκτικό *-ω* απλών συνοπτικών ρηματικών θεμάτων, λ.χ. *ζών-νυ-μι* → *ζῶ-μα*, *τι-τρώ-σκω* → *τρῶ-μα*, είτε το συνοπτικό αλλόμορφο *-ω* του μετονοματικού ρηματικού επιθήματος *-όω*, λ.χ. *στέφαν-ος* → *στεφαν-ό-ω* → *στεφάν-ω-μα*, *καρπ-ός* → *καρπ-ό-ω* → *κάρπ-ω-μα* κλπ. Κατά το Φλιάτουρα [10] η επανανάληψη αυτή έλαβε χώρα γιατί δεν ήταν δυνατή η παραγωγή ορισμένων ρημάτων σε *-όω* για τους εξής λόγους: α) δεν το επέτρεπε η Αρχή του Φραγμού (Blocking Principle) του Aronoff [5], σύμφωνα με την οποία ένας σχηματισμός δεν εμφανίζεται, όταν υπάρχει μια άλλη ομόρριζη λέξη με την ίδια σημασία, λ.χ. *πρί-ω* 'πριονίζω' → *πρί-ων* 'πριόνι' → **πρι-ον-ό-ω* 'πριονίζω' επομένως *πρί-ων* 'πριόνι' → *πρι-ον-ωτ-ός* 'οδοντωτός', β) στις συγκεκριμένες βάσεις εφαρμόζονταν άλλα ρηματικά επιθήματα που ανήκουν στην ίδια σημασιολογική κατηγορία, λ.χ. *μάρτυ-ς* → *μαρτυρ-έ-ω* επομένως *μάρτυ-ς* → *μαρτύρ-ω-μα*,³ γ) σε ορισμένες βάσεις που αναφέρονται σε εγγενή, αυτοφυή, αναπόσπαστα, αναπαλλοτριώτα, φυσικά, μη κατασκευάσιμα ή χαρακτηριστικά ως προς μια μεγεθυσμένη διάσταση αντικείμενα αναφοράς, όπως λ.χ. μέλη του σώματος, φυσικά στοιχεία, μυθολογικά όντα, ζώα κλπ., δεν είναι δυνατόν να προσαρτηθεί κανένα ρηματικό επίθημα ενέργειας που θα σήμαινε 'βάζω/κάνω/είμαι αυτό που δηλώνει η ονοματική βάση' (πρβλ. για το επίθημα *-ίζω*, Ευθυμίου [9]), διότι δεν είναι δυνατόν να

² Επανάληψη είναι η αλλαγή των δομικών ορίων σε μια διφυή μορφολογική δομή που οδηγεί στο σχηματισμό ενός νέου τεμαχίου με καινούρια μορφολογικά και/ή σημασιολογικά χαρακτηριστικά. Εξαρτημένη επανάληψη είναι αυτή που γίνεται για να εξυπηρετήσει το νέο τεμάχιο κυρίως ένα ειδικό λεξιλόγιο ή μια διάλεκτο (για περισσότερες πληροφορίες για την προσφυματική επανανάληψη στην ελληνική, βλ. Φλιάτουρα [11]).

³ Αυτό οφείλεται στο συνδυασμό των περιορισμών επιλογής βάσεων και της σημασιολογικής λειτουργίας των ρηματικών επιθημάτων ενεργείας, λ.χ. *-ώνω*, *-εύω*, *-ίζω* κλπ. Ο εντοπισμός τους αποτελεί αντικείμενο έρευνας από τους Φλιάτουρα & Ευθυμίου (υπό προετοιμασία).

προσαρτήσουμε ή να κατασκευάσουμε κάτι από αυτά, λ.χ. *ἀετός* → **ἀετ-ό-ω* επομένως *ἀετός* → *ἀέτ-ωμα*. Μια άλλη λύση βέβαια είναι να υποστηρίξουμε ότι τα μη μαρτυρημένα ρήματα σε -*όω* στην Αρχαία Ελληνική ανήκουν στις πιθανές λέξεις και ότι η επανάλυση -*ω-μα* → -*ωμα* έλαβε χώρα κατά τη διαδικασία αντιδανεισμού⁴ των ιατρικών όρων στο περιβάλλον των ευρωπαϊκών γλωσσών. Χωρίς να αποκλείουμε και αυτήν την άποψη, αναφέρουμε ως αντεπιχειρήματα τα εξής: α) το -*ωμα* διατηρήθηκε και στα τοπωνύμια της ΝΕ χωρίς την παρέμβαση των ευρωπαϊκών γλωσσών, λ.χ. *Λάκκ-ωμα*, *Στέν-ωμα* κλπ., β) όπως θα δούμε αναλυτικά στο 3 το -*ωμα* έχει σχεδόν την ίδια μορφολογική και σημασιολογική συμπεριφορά στην ΑΕ και τη ΝΕ, γ) σε ορισμένες περιπτώσεις η προσάρτηση του -*μα* σε ένα πιθανό ενδιάμεσο ρήμα σε -*όω* της ΑΕ μοιάζει περιπτή και αντιοικονομική, εφόσον η σημασία του σχηματισμού παραμένει η ίδια με αυτήν της ονοματικής βάσης, λ.χ. *σίαλο-ν* → **σιαλ-ό-ω* → *σιάλ-ω-μα* 'σάλιο', ενώ, αντίθετα, το ενιαίο -*ωμα* σε αυτά τα παραδείγματα ερμηνεύεται ως ταξικός σηματοδότης (βλ. 3), δ) υπάρχουν αναλογικά παραδείγματα επαναanalύσεων στην ελληνική χωρίς την παρέμβαση των ευρωπαϊκών γλωσσών, όπως οι επαναanalύσεις που έχει επισημάνει ο Φλιάτουρας [10] -*ω-τ* → -*ωτ*, λ.χ. ΑΕ *χόλ-ος* → *χολ-ό-ω* → *χολ-ω-τ-ός* αλλά *κεφαλή* (**κεφαλ-ό-ω*) → *κεφαλ-ωτ-ός* και *-ίσ-τρα* → *-ίστρα*, λ.χ. ΝΕ *αλών-ι* → *αλων-ίζ-ω* → *αλων-ίσ-τρα* αλλά *σίκαλη* (**σικαλ-ίζ-ω*) → *Σικαλ-ίστρα* 'περιοχή όπου καλλιεργείται σίκαλη'. Είναι σίγουρο όμως ότι, όποια άποψη και αν αποδεχτούμε, ο αντιδανεισμός συνέβαλε σημαντικά στην παγίωση της επαναanalύσης και στην αύξηση της παραγωγικότητας του νέου επιθήματος -*ωμα* στο ειδικό λεξιλόγιο της ιατρικής.

2 ΟΙ ΙΑΤΡΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΑΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΕ ΣΕ -(Ω)ΜΑ⁵

⁴ Με τον όρο αντιδάνειο αναφερόμαστε στα στοιχεία της ΑΕ που έχουν μεταφερθεί στη ΝΕ όχι απευθείας αλλά μέσω της λατινικής και των ευρωπαϊκών γλωσσών, λ.χ. ΑΕ *κωνόπιον* > ΛΑ *conopseum* > ΓΑ *canapé* > ΝΕ *καναπές* (για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη [1]).

⁵ Το υλικό έχει συλλεχθεί για την ΑΕ από τον Ηλεκτρονικό Θησαυρό TLG (Thesaurus Linguae Graecae), το Λεξικό των Liddell-Scott-Jones [14] και το Αντίστροφο Λεξικό των Kretschmer-Locker [12], για τη Λατινική από το Oxford Latin Dictionary [17] και το Thesaurus Linguae Latinae [19], για τη ΝΕ από το Σταματάκο [18], το ΛΚΝ [13], το Λεξικό Μπαμπινιώτη [15] και το Αντίστροφο Λεξικό της Αναστασιάδη-Συμεωνίδη [4], για τη γαλλική από το TLF [21] και για την αγγλική από το Ηλεκτρονικό Λεξικό της MLS [16] και το Shorter Oxford English Dictionary [20]. Στο υλικό της ΑΕ δίνεται μέσα σε παρένθεση για την πρώτη εμφάνιση κάθε όρου ο συγγραφέας ιατρός σε συντομογραφημένη μορφή. Ωστόσο είναι εκτός του σκοπού της παρούσας εργασίας τυχόν πρωιμότερη εμφάνιση σε μη συγγραφέα ιατρό. Επίσης, όπου η σημασία του αρχαίου ελληνικού ρήματος σε -*όω*, στο οποίο εφαρμόζεται το -*μα*, δεν είναι διαφανής, θα δίνεται σε παρένθεση η ονοματική βάση με τη σημασία της.

Οι αρχαίοι ελληνικοί ιατρικοί όροι σε *-μα*, στους οποίους μαρτυρείται η ενδιάμεση παραγωγή του ρήματος σε *-όω*, είναι οι εξής: *ἀγκυλ-ό-ω* 'κυρτώνω' → *ἀγκύλ-ω-μα* 'κύρτωμα' (ΟΡ/ΨΓ), *ἀραι-ό-ω* 'κάνω αραιό, χαλαρό, σκληρό' → *ἀραί-ω-μα* 'α) σκληρό μέρος, β) το διάστημα ανάμεσα στα δόντια' (ΙΠ), *γαγγραίν-ό-ω* 'μεταβάλλομαι σε γάγγραινα' → *γαγγραίν-ω-μα* 'γάγγραινα' (ΠΑ), *διαζών-νυμι* 'περιζώνω' → *διάζω-μα* 'διάφραγμα' (ΙΠ), *διακεν-ό-ω* 'αδειάζω' → *διακέν-ω-μα* 'αδειασμα' (ΠΑ), *διπλ-ό-ω* 'διπλώνω, διπλασιάζω' → *δίπλ-ω-μα* 'διπλό αγγείο για βράσιμο μύρων' (ΓΛ), *ἐκπληρ-ό-ω* 'γεμίζω' → *ἐκπλήρ-ω-μα* 'α) κορεσμός, χόρτασμα, β) μαξιλαράκι για τη μασχάλη' (ΙΠ), *ἐκσαρκ-ό-ω* 'σηματίζω σάρκα' → *ἐκσάρκ-ω-μα* 'σαρκώδες έκφυμα' (ΔΠ), *ἐλκ-ό-ω* 'πληγώνω' → *ἐλκ-ω-μα* 'πληγή' (ΙΠ), *ἐκπτρώ-σκω* 'γεννώ πρόωρα' → *ἐκτρω-μα* 'πρόωρα γεννημένο ή παιδί γεννημένο νεκρό' (ΙΩ), *ἐκχυμ-ό-ομαι* 'για την περίπτωση που οι φλέβες γεμίζουν αίμα, σπάνε και το αίμα διαχέεται στο δέρμα' → *ἐκχύμ-ω-μα* 'κηλίδες από αίμα διαρρηγμένων φλεβών' (ΙΠ), **ἐμβιβρώ-σκω* → *ἐμβρω-μα* 'τρύπα στο δόντι' (ΔΠ), *ἐξαρθρ-ό-ω* 'στραμπουλίζω' → *ἐξάρθρ-ω-μα* 'στραμπουλίγμα' (ΓΛ), *ἐξογκ-ό-ω* 'φουσκώνω, υψώνω' → *ἐξόγκ-ω-μα* 'οίδημα' (ΙΠ), *ἐσχαρ-ό-ω* 'κάνω να σχηματιστεί κακάδι' (← *ἐσχάρα* 'κακάδι') → *ἐσχάρ-ω-μα* 'κακάδι' (ΙΑ), *ζυγ-ό-ω* 'συνάπτω, συναρμόζω' → *ζύγ-ω-μα* 'το ζυγματικό κόκαλο που συνδέει το κρανίο με την άνω σιαγόνα' (ΙΠ), *θηρι-ό-ω* 'αγριεύω' → *θηρί-ω-μα* 'ισχυρό έλκος' (ΔΠ/ΕΡ), *καμαρ-ό-ω* 'κάνω καμάρα' → *καμάρ-ω-μα* 'το κενό στο κόκαλο που θυμίζει καμάρα' (ΓΛ), *καρκιν-ό-ω* 'α) κάνω κάτι να μοιάσει με καρκίνο, β) πάσχω από καρκίνο' → *καρκίν-ω-μα* 'καρκίνος' (ΙΠ), *κεῖμαι* 'κοιμάμαι, κείτομαι' → *κῶ-μα* 'ληθαργική κατάσταση' (ΙΠ), *κεν-ό-ω* 'αδειάζω με ελάτωση, αφαιρώ, λ.χ. αίμα' → *κέν-ω-μα* 'α) ελάτωση του αίματος, β) πενιχρή δίαιτα' (ΙΠ), *κηλ-ό-ω* 'α) πάσχω από κοίλη, β) αποβάλλω' → *κήλ-ω-μα* 'α) κοίλη, β) αποβολή' (ΑΠ), *κηρ-ό-ω* 'καλύπτω με κερί' → *κήρ-ω-μα* 'έμπλαστρο' (ΙΠ), *κολοβ-ό-ω* 'ακρωτηριάζω' → *κολόβ-ω-μα* 'το ακρωτηριασμένο μέρος' (ΓΛ), *κολπ-ό-ω* 'σηματίζω κόλπο, φουσκώνω (κυρίως για το πανί του ιστιοφόρου)' → *κόλπ-ω-μα* 'φούσκωμα' (ΙΑ), *κονδυλ-ό-ομαι* 'εξογκώνομαι' → *κονδύλ-ω-μα* 'όγκος, τυλώδες οίδημα' (ΙΠ), *κυλλ-ό-ω* 'στρεβλώνω' (← *κυλλός* 'κουτσός, με κυρτά πόδια') → *κύλλ-ω-μα* 'στρέβλωμα' (ΓΛ), *κυφ-ό-ομαι* 'κυρτώνομαι' → *κύφ-ω-μα* 'κύρτωμα, καμπούρα' (ΙΠ), *κωφ-ό-ω* 'κωφεύω' → *κώφ-ω-μα* 'κωφότητα' (ΙΠ), *λευκ-ό-ω* 'λευκαίνω' → *λεύκ-ω-μα* 'λευκή κηλίδα στο μάτι που παράγεται από συμπίκνωση του κερατοειδούς, καταρράκτης' (ΔΠ), *λορδ-ό-ω* 'κορδώνω το σώμα μου ώστε να εξέχει η κοιλιά και το στήθος προς τα εμπρός' (← *λορδός* 'με σώμα κυρτό προς τα μπροστά') → *λόρδ-ω-μα* 'κύρτωμα προς τα εμπρός' (ΙΠ), *όγκ-ό-ω* 'ανυψώνω' → *όγκ-ω-μα* 'πρήξιμο' (ΓΛ), *πελιδν-ό-ω* 'μελανιάζω' (← *πελιδνός*

‘μελανιασμένος’) → *πελίδν-ω-μα* ‘μελάνιασμα’ (ΠΑ), *πελι-ό-ομαι* ‘μελανιάζω’ (← *πελός* ‘μελανιασμένος λόγω συσώρευσης αίματος από σπασμένα αγγεία’ ← *πελός* ‘καφετής, μολυβδόχρωμος’) → *πελί-ω-μα* ‘μελάνιασμα’ (ΙΠ), *πηρ-ό-ω* ‘ακρωτηριάζω’ (← *πηρός* ‘μέρος του σώματος που έχει βλαφθεί’) → *πήρ-ω-μα* ‘ακρωτηριασμός’ (ΓΛ), *πληρ-ό-ω* ‘γεμίζω’ → *πλήρ-ω-μα* ‘α) κορεσμός, β) η σύλληψη της γυναίκας’ (ΙΠ), *ππερυγ-ό-ομαι* ‘πετώ’ → *ππερύγ-ω-μα* ‘καθετί που πετάει σαν ππερύγιο, όπως οι λοβοί των αφτιών και τα χείλη του αιδοίου’ (ΓΛ/ΡΕ), *πυκν-ό-ω* ‘συμπυκνώνω’ → *πύκν-ω-μα* ‘συμπύκνωση τριχών, αίματος κλπ.’ (ΣΕ), *σαρκ-ό-ω* ‘κάνω κάτι σαρκώδες’ → *σάρκ-ω-μα* ‘σαρκώδες έκφυμα κυρίως της μύτης’ (ΔΠ), *σκιρ-ό-ομαι* ‘γίνομαι σκληρός’ (← *σκιρός* ‘σκληρός’) → *σκίρ-ω-μα* ‘σκληρό οίδημα’ (ΔΠ), *σκληρ-ό-ω* ‘σκληραίνω’ → *σκληρ-ω-μα* ‘σκληρό μέρος, κυρίως οίδημα’ (ΙΠ), *σκοτ-ό-ω* ‘κάνω σκοτεινό, τυφλώνω’ → *σκότ-ω-μα* ‘ίλιγγος, σκοτοδίνη’ (ΔΠ/ΣΕ), *στεατ-ό-ομαι* ‘παχύνομαι’ (← *στέαρ* ‘ξίγκι’) → *στεάτ-ω-μα* ‘στεατώδες οίδημα’ (ΔΠ), *στερε-ό-ω* ‘στερεώνω’ → *στερέ-ω-μα* ‘σκελετός’ (ΙΠ), *στομ-ό-ω* ‘α) κλείνω το στόμα, β) σχηματίζω άνοιγμα, γ) ανοίγω με μαχαίρι ή φάρμακο’ → *στόμ-ω-μα* ‘άνοιγμα με μαχαίρι ή φάρμακο’ (ΔΠ), *στρεβλ-ό-ω* ‘α) συστρέφω ή βιαίως τινάζω εξαρθρωμένο μέλος για να το επαναφέρω στη θέση του, β) αλληθωρίζω, γ) στρεβλώνω’ → *στρέβλ-ω-μα* ‘α) συστροφή μέλους, β) αλληθώρισμα, γ) στρέβλωμα’ (ΕΡ), *στροφ-ό-ομαι* ‘έχω κολικόπονο’ (← *στρόφος* ‘συνεστραμμένος λώρος’) → *στρόφ-ω-μα* ‘κολικόπονος’ (ΟΡ), *σφαιρ-ό-ω* ‘κάνω σφαιρικό’ → *σφαίρ-ω-μα* ‘πισινός’ (ΑΠ), *σφηκ-ό-ω* ‘περιδένω με δύναμη’ (← *σφήξ* ‘σφίγγα’) → *σφήκ-ω-μα* ‘επίδεσμος’ (ΨΔ/ΦΙ), *σφην-ό-ω* ‘αποφράσσω’ → *σφήν-ω-μα* ‘απόκλειση, απόφραξη’ (ΙΑ), *τεταν-ό-ω* ‘τεντώνω’ → *τετάν-ω-μα* ‘τέτανος, δηλ. τέντωμα του σώματος εξαιτίας του οποίου γίνεται άκαμπτο σαν νεκρό’ (ΓΛ), *πι-τρώ-σκω* ‘τραυματίζω, βλάπτω’ → *τρώ-μα* ‘τραύμα’ (ΙΠ), *ύπερσαρκ-ό-ομαι* ‘αποκτώ υπερβολική σάρκα’ → *ύπερσάρκ-ω-μα* ‘το σάρκωμα που σχηματίζεται πάνω από το έλκος’ (ΓΛ), *ύποζών-νυμι* ‘δένω από κάτω’ → *ύπόζω-μα* ‘η διαίρεση μεταξύ θώρακα και υπογαστρίου στα έντομα’ (ΓΛ), *χηλ-ό-ω* ‘διχάζω’ → *χήλ-ω-μα* ‘δισχιδής γλυφίδα βέλους για επεμβάσεις’ (← *χηλή* ‘α) οπλή ίππου, β) νύχια πτηνών και καρκίνου, γ) γλυφίδα’) (ΓΛ), *χολ-ό-ω* ‘κουτσαίνω’ → *χόλ-ω-μα* ‘κούτσαμα’ (ΙΠ), *ψιλ-ό-ω* ‘απογυμνώνω, αφαιρώ’ (← *ψιός* ‘γυμνός’) → *ψίλ-ω-μα* ‘αφαίρεση του οστού από τη σάρκα’ (ΙΠ).

Οι ιατρικοί όροι της ΑΕ σε -*ωμα*, στους οποίους δε μαρτυρείται η ενδιάμεση παραγωγή με το ρηματικό επίθημα -*όω*, είναι οι εξής: *άθληρ* ‘πυκτός ζωμός από σιτάρι’ → *άθληρ-ωμα* ‘οίδημα γεμάτο ύλη που μοιάζει με πυκτό ζωμό’ (ΓΛ), *άσκ-ός* ‘ασκί’ → *άσκ-ωμα* ‘το στήθος’ (ΡΕ), *γλαύξ* ‘κουκουβάγια’ → *γλαύκ-ωμα* ‘είδος καταρράκτη των ματιών’ (ΓΛ/ΡΕ), *σίαλον* ‘σάλιο’ → *σιάλ-ωμα*

‘σάλιο’ (ΙΑ), *σταφυλή* ‘σταφύλι’ → *σταφύλ-ωμα* ‘πάθηση του κερατοειδούς’ (ΔΠ), *σύκ-ο* → *σύκ-ωμα* ‘α) έλκος που μοιάζει με ώριμο σύκο έτοιμο να σχιστεί, δηλαδή που έχει χείλη (κυρίως για τα βλέφαρα), β) επιτεινόμενο τράχωμα’ (ΓΛ), *τραχύ-ς* ‘τραχύς’ → *τράχ-ωμα* ‘πάθηση του βλεννογόνου των βλεφάρων’ (ΔΠ), *ύαλος* ‘γυαλί’ → *ύάλ-ωμα* ‘νόσος των ματιών του αλόγου’ (ΙΑ), *ύβος* ‘η καμπούρα της καμήλας’ → *ύβ-ωμα* ‘κύρτωμα, καμπούρα’ (ΙΠ).

Αρκετοί από τους παραπάνω αρχαίους ελληνικούς όρους μεταφέρθηκαν μέσω ή όχι της λατινικής σε ευρωπαϊκές γλώσσες και στη συνέχεια επέστρεψαν ως αντιδάνεια στη ΝΕ.⁶ ΑΕ *ἀθήρωμα* > ΛΑ *atheroma* > ΑΓ *atheroma* / ΓΑ *athérome*, ΑΕ *καρκίνωμα* > ΛΑ *carcinoma* > ΑΓ *carcinoma* / ΓΑ *carcinome*, ΑΕ *κολόβωμα* > ΑΓ *coloboma*, ΑΕ *κονδύλωμα* > ΛΑ *condyloma* > ΑΓ *condyloma* / ΓΑ *condylome*, ΑΕ *γλαύκωμα* > ΛΑ *glaucoma* > ΑΓ *glaucoma* / ΓΑ *glaucome*, ΑΕ *λεύκωμα* > ΛΑ *leucoma* > ΑΓ *leucoma* / ΓΑ *leucoma*, ΑΕ *σάρκωμα* > ΛΑ *sarcoma* > ΑΓ *sarcoma* / ΓΑ *sarcome*, ΑΕ *σκλήρωμα* > ΑΓ *scleroma*, ΑΕ *σκότωμα* > ΛΑ *scotoma* > ΑΓ *scotoma* / ΓΑ *scotome*, ΑΕ *σταφύλωμα* > ΛΑ *staphyloma* > ΑΓ *staphyloma* / ΓΑ *staphylôme*, ΑΕ *τράχωμα* > ΛΑ *trachoma* > ΑΓ *trachoma* / ΓΑ *trachome*, ΑΕ *ζύγωμα* > ΑΓ *zygoma* / ΓΑ *zygoma*. Επίσης, ορισμένοι όροι σε -(ω)μα της ΑΕ μεταφέρθηκαν στη ΝΕ χωρίς την παρέμβαση των ευρωπαϊκών γλωσσών, λ.χ. *έλκ-ωμα*, *εσχάρ-ωμα*, *σκίρ-ωμα*, *στρέβλ-ω-μα*, *ύβ-ωμα*, *υπό-ζω-μα*, *υάλ-ωμα*, κάποιοι αντικαταστάθηκαν ή υποχώρησαν σε σχέση με άλλους ή μεταγενέστερους ιατρικούς όρους, λ.χ. ΑΕ (*έξ*)*όγκωμα* - ΝΕ *οίδημα*, ΑΕ *πήρωμα* - ΝΕ *ακρωτηριασμός*, ΑΕ *κήρωμα* - ΝΕ *έμπλαστρο*, ΑΕ *ξμβρωμα* - ΝΕ *τερηδόνα*, ΑΕ *κένωμα* - ΝΕ *αφαίμαξη* κλπ., ορισμένοι υποχώρησαν σε σχέση με τα σημασιολογικά αντίστοιχα παράγωγα σε -(ω)ση και σπανιότερα σε -ότητα, λ.χ. *λόρδωση*, *εκχύμωση*, *κύφωση*, *κώφωση*, *χολότητα*,⁷ άλλοι δεν αποτέλεσαν αντικείμενο δανεισμού ή δεν επέζησαν έως τη ΝΕ, λ.χ. *δίπλ-ω-μα*, *θηρί-ω-μα*, ενώ κάποιοι χρησιμοποιούνται κυρίως στο γενικό λεξιλόγιο της ΝΕ, λ.χ. *έκτρωμα*. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι οι όροι σε -μα που μεταφέρθηκαν από την ΑΕ στη ΝΕ είτε απευθείας είτε ως αντιδάνεια έχουν υποστεί ένα είδος αναδρομικής επανανάληψης σε -ωμα,⁸ όταν δεν είναι δυνατός στη ΝΕ ο σχηματισμός των παράγωγων ρημάτων σε -ώνω (< ΑΕ *όω*): ΑΕ *καρκίν-ος* → *καρκιν-ό-ω* → *καρκίν-ω-μα* αλλά ΝΕ *καρκίν-ος* → *καρκίν-ωμα* (*καρκιν-ώνω), ΑΕ *λευκ-ός* →

⁶ Στη Γαλλική υπάρχει η ποικιλία [+προσαρμοσμένο] -ome και [-προσαρμοσμένο] -oma.

⁷ Αυτή η τάση είναι υπαρκτή σε μεγάλο βαθμό και συγχρονικά, κυρίως όταν το -ωμα δε δηλώνει όγκο.

⁸ Κατά το Φλιάτουρα [11] αναδρομική επανανάληψη είναι ο επαναπροσδιορισμός της τεμαχιοποίησης μιας αρχαίας ελληνικής λέξης στη ΝΕ λόγω αλλαγής των δομικών ορίων, λ.χ. ΑΕ *φυσι-κός* > ΝΕ *φυσ-ικ-ός*.

λευκ-ό-ω → λεύκ-ω-μα αλλά ΝΕ λευκ-ός → λεύκ-ωμα (*λευκ-ώνω). Αυτό οφείλεται στο ότι το νεοελληνικό επίθημα -ώνω δε διατήρησε όλες τις σημασιολογικές λειτουργίες του ετυμολογικού του προγόνου -όω. Σε σπανιότερες περιπτώσεις, οι λέξεις σε -μα της ΑΕ, κυρίως όταν η βάση είναι απλή μονοσύλλαβη, έχουν λεξικοποιηθεί στην ΝΕ, δηλαδή έχει αρθεί η μορφολογική και σημασιολογική διαφάνεια της παραγωγής, λ.χ. ΑΕ *κεῖμαι* → *κῶμα* > ΝΕ *κώμα*.

Πολλοί ιατρικοί όροι σε -ωμα πλάστηκαν ως νεολογισμοί σε ευρωπαϊκές γλώσσες με βάση ελληνικά στοιχεία και δομές και στη συνέχεια εισήλθαν στη ΝΕ ως δάνεια: ΓΑ *adamantiome* > ΝΕ *αδαμαντίωμα*, ΑΓ *adenocarcinoma* > ΝΕ *αδενοκαρκίνωμα*, ΑΓ *adenoma* / ΓΑ *adénome* > ΝΕ *αδένωμα*, ΑΓ *angioma* / ΓΑ *angiome* > ΝΕ *αγγείωμα*, ΑΓ *blastoma* > ΝΕ *βλάστωμα*, ΓΑ *embryome* > ΝΕ *εμβρύωμα*, ΑΓ *encephaloma* > ΝΕ *εγκεφάλωμα*, ΑΓ *endothelioma* > ΝΕ *ενδοθηλίωμα*, ΑΓ *epithelioma* / ΓΑ *épithéliome* / *épithélioma* > ΝΕ *επιθηλίωμα*, ΑΓ *fibroma* / ΓΑ *fibrome* > ΝΕ *ίνωμα* (μεταφραστικό δάνειο), ΑΓ *glioma* / ΓΑ *gliome* > ΝΕ *γλοίωμα*, ΑΓ *granuloma* / ΓΑ *granulome* > ΝΕ *κοκκίωμα*⁹ (μεταφραστικό δάνειο), ΑΓ *h(a)emangioma* > ΝΕ *αιμαγγείωμα*, ΑΓ *h(a)ematoma* / ΓΑ *hématome* > ΝΕ *αιμάτωμα*, ΓΑ *hépatome* > ΝΕ *ηπάτωμα*, ΓΑ *hygroma* / *hygrome* > ΝΕ *ύγρωμα*, ΑΓ *lipoma* / ΓΑ *lipome* > ΝΕ *λίπωμα*, ΓΑ *lymphadénome* > ΝΕ *λεμφαδένωμα*, ΑΓ *lymphoma* / ΓΑ *lymphome* > ΝΕ *λύμφωμα*, ΑΓ *meduloblastoma* > ΝΕ *μυελοβλάστωμα*¹⁰ (μεταφραστικό δάνειο), ΑΓ *melanoma* / ΓΑ *mélanome* > ΝΕ *μελάνωμα*, ΑΓ *meningioma* > ΝΕ *μηνιγγίωμα*, ΑΓ *mesothelioma* > ΝΕ *μεσοθηλίωμα*, ΑΓ *mycetoma* / ΓΑ *mycétome* > ΝΕ *μυκήτωμα*, ΑΓ *myeloma* / ΓΑ *myélome* > ΝΕ *μυέλωμα*, ΑΓ *myoma* / ΓΑ *myome* > ΝΕ *μύωμα*, ΑΓ *myxoma* > ΝΕ *μύξωμα*, ΑΓ *neurinoma* > ΝΕ *νευρίνωμα*, ΓΑ *névrone* / *neurome* > ΝΕ *νεύρωμα*, ΓΑ *odontome* > ΝΕ *οδόντωμα*, ΑΓ *osteoma* / ΓΑ *ostéome* > ΝΕ *οστέωμα*, ΑΓ *papilloma* / ΓΑ *papillome* > ΝΕ *θήλωμα* (μεταφραστικό δάνειο), ΓΑ *psammome* > ΝΕ *ψάμμωμα*, ΑΓ *rhabdomyoma* > ΝΕ *ραβδομύωμα*, ΑΓ *scyphistoma* > ΝΕ *σκυφίστωμα*, ΑΓ *syphiloma* / ΓΑ *syphilome* > ΝΕ *συφίλωμα*, ΑΓ *teratoma* > ΝΕ *τεράτωμα*, ΑΓ *xanthoma* > ΝΕ *ξάνθωμα*.

⁹ Η βάση σε αυτήν την περίπτωση είναι το λόγιο παράγωγο *κοκκ-ί-ον*.

¹⁰ Προτιμήθηκε κατά τη μετάφραση του πρώτου συστατικού ο λόγιος όρος *μυελός* αντί του λαϊκότερου *μεδούλι*.

3 ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ¹¹

Το επίθημα *-(ω)μα* εφαρμόζεται κυρίως σε απλά ονοματικά και επιθετικά θέματα, λ.χ. ΑΕ / ΝΕ *καρκίν-ος* → *καρκίν-ωμα*, ΑΕ / ΝΕ *λευκ-ός* → *λεύκ-ωμα* κλπ., και σπανιότερα σε παράγωγα, λ.χ. ΑΕ *πελ-ι-ός* → *πελί-ωμα*, και σύνθετα θέματα, λ.χ. ΝΕ *λεμφαδέν-ας* → *λεμφαδέν-ωμα*. Συχνά οι όροι σε *-(ω)μα* χρησιμεύουν ως δεύτερα συνθετικά, λ.χ. ΝΕ *οστε-ο-σάρκωμα*, *ιν-ο-μύωμα*, *αιμα-αγγείωμα*, ή ως βάσεις όπου εφαρμόζονται προθήματα, λ.χ. ΑΕ / ΝΕ *υπερσάρκωμα* κλπ.

Το επίθημα *-μα* στους ιατρικούς όρους της ΑΕ παράγει ουσιαστικά που αναφέρονται σε ιατρικές ενέργειες/καταστάσεις, λ.χ. *διακεν-ό-ω* → *διακέν-ω-μα*, ιατρικό εξοπλισμό, λ.χ. *κηρ-ό-ω* → *κήρ-ω-μα*, *διπλ-ό-ω* → *δίπλ-ω-μα*, και παθολογικές καταστάσεις, λ.χ. *έλκ-ό-ω* → *έλκ-ω-μα*, *καρκίν-ος* → *καρκίν-ω-μα*. Όμως, το νέο επίθημα *-ωμα* εξειδικεύτηκε κυρίως στο να δηλώνει σύμφωνα με το ΛΚΝ [13] και το Μπαμπινιώτη [15] 'παθολογική κατάσταση σχετική με αυτό που συνεπάγεται η πρωτότυπη λέξη ή στο σημείο που εκφράζει η πρωτότυπη λέξη'. Συγκεκριμένα, η πρωτοτυπική λειτουργία του *-ωμα* στη ΝΕ είναι να αναφέρεται σε όγκους ή πληγές, λ.χ. *ξάνθωμα*, *στεάτωμα*, *σπλήνωμα*, *καρκίνωμα*, *έλκωμα* κλπ. (βλ. και Αναστασιάδη-Συμεωνίδη [3]).¹² Αυτό ενισχύει την άποψη του Φλιάτουρα [10] ότι το *-ωμα* διατηρεί σε αρκετές περιπτώσεις στη ΝΕ το σημασιολογικό χαρακτηριστικό της ενέργειας του ρηματικού επιθήματος *-όω* ως ένα είδος ετυμολογικής καταβολής, καθώς εμπεριέχει σημασιολογικά την έννοια της εξελισιμότητας σε σχέση με έναν όγκο ή μια πληγή, λ.χ. το *καρκίνωμα* είναι το πρώτο στάδιο (εστία) του καρκίνου, το *έλκωμα* σύμφωνα με το ΛΚΝ [13] και το Μπαμπινιώτη [15] είναι 'τραύμα/πληγή που εξελίχθηκε/εξελισσεται σε έλκος' κλπ.¹³

Το *-(ω)μα* εφαρμόζεται:

1) Σε επίθετα που αναφέρονται σε (περισσότερο παραγωγική στην ΑΕ):

Α) Χρωματικό όρο: ΑΕ *πελιός* → *πελίωμα*, ΑΕ / ΝΕ *λευκός* → *λεύκωμα*, ΑΕ / ΝΕ *πελιδνός* → *πελιδνωμα*, ΝΕ *μελανός* → *μελάνωμα*,

¹¹ Η ανάλυση αφορά τόσο την ΑΕ όσο και τη ΝΕ, με τη διαφορά ότι στην ΑΕ το *-ωμα* μελετάται σε σχέση με την ονοματική βάση του ρήματος *-όω*. Στις κατηγορίες προηγούνται οι λέξεις της ΑΕ, στη συνέχεια εμφανίζονται οι λέξεις που είναι κοινές ανάμεσα στην ΑΕ και τη ΝΕ και τέλος οι νεολογισμοί της ΝΕ.

¹² Παρατηρούμε ότι, όταν το *-ωμα* αναφέρεται σε όγκο, στη συνέχεια μπορεί να προσαρτηθεί το επίθημα *-ωση* για να δηλωθεί η ασθένεια η σχετική με αυτόν τον όγκο, λ.χ. *θηλωμάτωση*, *νευρινωμάτωση*, *αθηρωμάτωση*, *σαρκωμάτωση* κλπ.

¹³ Ο Φλιάτουρας [10] παρατηρεί ότι αυτό ισχύει και στη χρήση του *-ωμα* στα τοπωνύμια, λ.χ. το *Βράχ-ωμα* είναι τεχνητός βράχος που έχει δημιουργηθεί από ανθρώπους για να εξυπηρετήσει συγκεκριμένο σκοπό ή είναι αποτέλεσμα γεωλογικών εξελίξεων.

Β) Σχήμα/Εξωτερική όψη: ΑΕ *κυρτός* → *κύρτωμα*, ΑΕ *κυφός* → *κύφωμα*, ΑΕ / ΝΕ *τραχύς* → *τράχωμα*,

Γ) Σύσταση: ΑΕ *άραιός* → *αράϊωμα*, ΑΕ *κενός* → *κένωμα*, ΑΕ *πυκνός* → *πύκνωμα*, ΑΕ *στερεός* → *στερέωμα*, ΑΕ / ΝΕ *σκιρός* → *σκίρωμα*,

Δ) Σωματικό ελάττωμα: ΑΕ *κυλλός* → *κύλλωμα*, ΑΕ *κωφός* → *κώφωμα*, ΑΕ *χολός* → *χόλωμα*, ΑΕ / ΝΕ *κολοβός* → *κολόβωμα*, ΑΕ / ΝΕ *στρεβλός* → *στρέβλωμα*.

2) Σε ουσιαστικά που αναφέρονται σε:

Α) Μέρος/Σημείο του σώματος όπου εντοπίζεται η παθολογική κατάσταση (περισσότερο παραγωγική στη ΝΕ): ΑΕ *κήλη* → *κήλωμα*, ΑΕ *στρόφος* → *στρόφωμα*, ΑΕ / ΝΕ *σάρκα* → *σάρκωμα*, ΑΕ / ΝΕ *στέαρ* → *στεάτωμα*, ΝΕ *οστό* → *οστέωμα*, ΝΕ *μηνίγγιον* → *μηνιγγίωμα*, ΝΕ *σπλήνα* → *σπληνώμα*, ΝΕ *αίμα* → *αιμάτωμα*, ΝΕ *λίπος* → *λίπωμα*, ΝΕ *αδένας* → *αδένωμα*, ΝΕ *λεμφαδένας* → *λεμφαδένωμα*, ΝΕ *νεύρο* → *νεύρωμα*, ΝΕ *κύστη* → *κύστωμα*.

Β) Αντικείμενα χαρακτηριστικά ως προς μια ιδιότητα, λ.χ. το μέγεθος, το χρώμα, το σχήμα, τη λειτουργία κλπ. (περισσότερο παραγωγική στην ΑΕ), όπως: α) φρούτα, καρπούς: ΑΕ *σύκο* → *σύκωμα*, ΑΕ / ΝΕ *κόνδυλος* → *κονδύλωμα*, ΑΕ / ΝΕ *σταφυλή* / *σταφύλι* → *σταφύλωμα*, β) ζώα ή μέρη του σώματος ζώων: ΑΕ *θηρίο* → *θηρίωμα*, ΑΕ *πτέρυξ* → *πτερύγωμα*, ΑΕ *σφήξ* → *σφήκωμα*, ΑΕ *ἕβος* → *ἕβωμα*, ΑΕ / ΝΕ *γλαυξ* → *γλαύκωμα*, γ) αντικείμενα με χαρακτηριστικό σχήμα: ΑΕ *ἄσκος* → *ἄσκωμα*, ΑΕ *καμάρα* → *καμάρωμα*, ΑΕ *κόλπος* → *κόλπωμα*, ΑΕ *σφαῖρα* → *σφαίρωμα*, ΑΕ / ΝΕ *αγκύλη* → *αγκύλωμα*, ΑΕ / ΝΕ *ύαλος* → *υάλωμα*. Σε αυτήν την περίπτωση της παραγωγικής διαδικασίας προηγείται σημασιολογικός κανόνας μεταφοράς (βλ. Corbin [6,7]), ο οποίος εφαρμόζεται στο ουσιαστικό-βάση: η εικόνα που προκύπτει ως ορατό αποτέλεσμα της ασθένειας έχει παρόμοιες ιδιότητες που γίνονται αντιληπτές με τις αισθήσεις (όπως χρώμα, σχήμα κλπ.) με το αντικείμενο στο οποίο αναφέρεται η βάση. Λ.χ. το *κονδύλωμα* 'αφροδίσιο νόσημα που εμφανίζεται με τη μορφή σαρκώδους εκβλαστήσεως στα γεννητικά όργανα ή στον πρωκτό και οφείλεται σε ιό' πήρε το όνομά του από τον *κόνδυλο* 'σαρκώδης διόγκωση μιας ρίζας ή ενός βλαστού (υπόγειου, αλλά καμιά φορά και υπέργειου), όπου το φυτό αποθησαυρίζει διάφορες ουσίες' (πρβλ. τον *κόνδυλο* της πατάτας), επειδή η ασθένεια εκδηλώνεται με την εμφάνιση εκβλαστήσεων που μοιάζουν στο σχήμα με τους *κονδύλους*,

Γ) Ασθένειες (εξίσου παραγωγική στην ΑΕ και τη ΝΕ): ΑΕ *τέτανος* → *τετάνωμα*, ΑΕ / ΝΕ *γάγγραινα* → *γαγγραίνωμα*, ΑΕ / ΝΕ *έλκος* → *έλκωμα*, ΑΕ / ΝΕ *εσχάρα* → *εσχάρωμα*, ΑΕ / ΝΕ *καρκίνος* → *καρκίνωμα*, ΝΕ *λέπρα* → *λέπρωμα*, ΝΕ *σύφιλη* → *συφίλωμα*, ΝΕ *φαλάκρα* →

φαλάκρωμα, ΝΕ *φυμάτιο* → *φυματίωμα*.¹⁴ Σε αυτήν την περίπτωση το *-(ω)μα* λειτουργεί σαν ταξικός σηματοδότης, δηλαδή σαν ένα προσφυματοειδές στοιχείο του μεταπαραγωγικού υποσυστατικού χωρίς σημασιολογική οδηγία που έχει ως στόχο να εντάξει την ονοματική βάση στη σημασιολογική κατηγορία των ασθενειών (βλ. Corbin [6,7]).

Το *-ωμα*, ως λόγιο επίθημα στη ΝΕ, εφόσον πλάστηκε από επιστήμονες και χρησιμοποιείται κυρίως στο ειδικό λεξιλόγιο της ιατρικής, επιλέγει να προσαρτηθεί σε λόγιες βάσεις,¹⁵ οι οποίες συνήθως είναι οι αρχαιοελληνικοί πρόγονοι νεοελληνικών λέξεων, λ.χ. *οστέ-ωμα* vs **κοκάλ-ωμα*.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΓ: Αγγλική, ΑΕ: Αρχαία Ελληνική (με την ευρύτερη έννοια περιλαμβάνοντας όλες τις προγενέστερες περιόδους της ελληνικής, δηλαδή την κλασική, την ελληνιστική και τη μεσαιωνική περίοδο), ΑG: Ancient Greek, ΑΠ: Απολλώνιος (Citiensis) (1^{ος} αι. π.Χ.), ΑΡ: Αρεταίος (2^{ος} αι. μ.Χ.), ΓΑ: Γαλλική, ΓΛ: Γαληνός (2^{ος} αι. μ.Χ.), ΔΠ: Διοσκουρίδης Πηδάνιος (1^{ος} αι. μ.Χ.), ΕΡ: Εροτιανός (1^{ος} αι. μ.Χ.), ΙΑ: Ιππιατρικά (9^{ος} αι. μ.Χ.), ΙΠ: Ιπποκράτης (5^{ος} αι. π.Χ.), ΙΩ: Ιωάννης (7^{ος} αι. μ.Χ.), ΛΑ: Λατινική, ΝΕ: Νέα Ελληνική, ΟΡ: Ορειβάσιος (4^{ος} αι. μ.Χ.), ΠΑ: Παλλάδιος (6^{ος} μ.Χ.), ΡΕ: Ρούφος Εφέσιος (1^{ος} / 2^{ος} αι. μ.Χ.), ΣΕ: Σορανός Εφέσιος (1^{ος} / 2^{ος} αι. μ.Χ.), ΦΙ: Φιλούμενος (2^{ος} αι. μ.Χ.), ΨΓ: Ψευδο-Γαληνός (μετά το 2^ο αι. μ.Χ.), ΨΔ: Ψευδο-Διοσκουρίδης (μετά τον 1^ο αι. μ.Χ.).

ΣΥΜΒΟΛΑ

→ ή ← δηλώνει μορφολογική πράξη παραγωγής

> ή < δηλώνει ετυμολογική διαδικασία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α., 1994. *Νεολογικός Δανεισμός της Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη.
2. -----, 1997α. *Εισαγωγή στη Μορφολογία Παραγωγής*. Υπό έκδοση.
3. -----, 1997β. «Διαδικασίες κατά τη δημιουργία των όρων». *Πρακτικά του 1^{ου} Συνεδρίου της ΕΛΕΤΟ*. Αθήνα.

¹⁴ Πρόκειται για ασθένεια του οφθαλμού και δε σχετίζεται με τη φυματίωση (βλ. Σταματάκο [18])

¹⁵ Σύμφωνα με την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη [2] οι λόγιες βάσεις και τα λόγια επιθήματα έλκονται μεταξύ τους, λ.χ. *κοκαλ-ένιος* vs *οστέ-ινος*.

4. -----, 2002. *Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής*. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη): Α.Π.Θ.
5. Aronoff, M., 1976. *Word Formation in Generative Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Corbin, D. 1987. *Morphologie derivationelle et structuration du lexique*. Τυβίγγη: Max Niemeyer Verlag.
7. -----, 1991. «Introduction - La formation des mots: structures et interprétations». *Lexique* 10, 33-60.
8. Cottez, H., 1989. *Dictionnaire des structures du vocabulaire savant*. Paris: Robert.
9. Ευθυμίου, Α., 2002. «Σημασιολογικές παρατηρήσεις για τα Ν.Ε. προθήματα *ξε-, εκ-* και *από-*». *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*. Θεσσαλονίκη, 199-209.
10. Φλιάτουρας, Α., 2003. *Μορφολογική ανάλυση των νεοελληνικών εδαφωνυμίων του νομού Αχαΐας*. Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή. Πάτρα: Τμήμα Φιλολογίας.
11. -----, υπό έκδοση. «Η προσφυματική επανάλυση στην ελληνική». Κείμενο που εκφωνήθηκε στο 16^ο Διεθνές Συμπόσιο Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
12. Kretschmer P. & E. Locker, 1963. *Räcklüfiges Wörterbuch der griechischen Sprache*. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.
13. *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (ΛΚΝ), 1998. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών Α.Π.Θ.
14. Liddell, H.G., R. Scott & H.S. Jones, 1996. *A Greek-English Lexicon*. Οξφόρδη: Clarendon Press.
15. Μπαμπινιώτης, Γ., [1998] 2002. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
16. Νέο ομιλούν interactive dictionary (Αγγλοελληνικό - Ελληνοαγγλικό), 2002. Θεσσαλονίκη: MLS Πληροφορική.
17. *Oxford Latin Dictionary*, 1982. Oxford: Clarendon Press.
18. Σταματάκος, Ι., 1952. *Λεξικόν της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Δημητράκου.
19. *Thesaurus Linguae Latinae*, 1900-. Lipsiae: Teubneri.
20. *The Shorter Oxford English Dictionary*, [1944] 1973. Oxford: Clarendon Press.
21. *Trésor de la Langue Française* (TLF), 1971. Paris: Centre National de la Recherche Scientifique.

A. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη	A. Φλιάτουρας
Καθ. Γλωσσολογίας	Δρ. Γλωσσολογίας
Τμήμα Φιλολογίας Α.Π.Θ.	Τμήμα Φιλολογίας Παν. Πατρών
ansym@lit.auth.gr	aflatouras@yahoo.com